

SUN'YI INTELEKTNING ZAMONAVIY JAMIYATGA TA'SIRI

Jurayeva Shalolaxon Xusanboyevna

Farg'ona davlat universiteti, Chet tillari fakulteti,

Fransuz tili fani o'qituvchisi

Ismoilova Mohinur Bobir qizi

Farg'ona davlat universiteti,

Chet tillari fakulteti, 22.120-guruh talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15179358>

Annotatsiya. Ushbu maqolada sun'iy intellekt texnologiyalarining zamonaviy jamiyatga ta'siri keng qamrovda tahlil etilgan. Maqolada sun'iy intellektning asosiy rivojlanish bosqichlari, iqtisodiyot, ta'lim, sog'liqni saqlash sohalaridagi o'rni, shuningdek u bilan bog'liq muammolar – axborot xavfsizligi, ishsizlik, etik va huquqiy masalalar yoritilgan. Tahlil asosida sun'iy intellektni jamiyatga foydali va xavfsiz tarzda joriy etish bo'yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, axborot texnologiyalari, ijtimoiy ta'sir, xavfsizlik, ishsizlik, etik muammolar, taraqqiyot.

Sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining rivojlanishi so'nggi yillarda nafaqat ilm-fan sohalarini, balki jamiyatning barcha jabhalarini, iqtisodiyotini, va kunlik hayotni ham tubdan o'zgartirmoqda. Bugungi kunda sun'iy intellekt texnologiyalari bir qator sohalarda ishlatilmoqda va ularning jamiyatga ta'siri tobora kuchaymoqda. Maqolada sun'iy intellektning jamiyatga bo'lgan ta'siri va uning ijtimoiy, iqtisodiy va axloqiy jihatlari haqida tahlillar keltiriladi.

Sun'iy intellekt tarixining boshlanishi 1950-yillarga borib taqaladi. 1956-yilda Alan Turing va boshqa olimlar sun'iy intellektni yaratish bo'yicha birinchi qadamlarni qo'yishdi. Dastlab, sun'iy intellekt dasturlarining asosiy maqsadi inson aqlini takrorlash va uni ma'lum bir vazifalarni bajarishga yo'naltirish edi. 1980-yillarda esa sun'iy intellektning yangi yo'nalishlari, masalan, mashina o'rganish va chuqur o'rganish texnologiyalari rivojlana boshladi. Bugungi kunda esa sun'iy intellekt texnologiyalari tibbiyot, avtomobilsozlik, iqtisodiyot, ta'lim va boshqa sohalarda qo'llanilmoqda. Sun'iy intellekt texnologiyalari jamiyatning ijtimoiy tuzilmasiga jiddiy ta'sir o'tkazmoqda. Birinchi navbatda, bu texnologiyalar turli ish joylarida avtomatlashtirish jarayonlarini boshlaydi. Natijada, ko'plab oddiy ishchilar o'z ish o'rinlarini yo'qotishlari mumkin. Biroq, bu holat yangi kasblarning paydo bo'lishiga olib kelmoqda.

Masalan, ma'lumotlar tahlilchilari, sun'iy intellekt tizimlarini yaratish va ularni boshqarish bo'yicha mutaxassislar kabi yangi ish o'rinlari yaratildi.

Bundan tashqari, sun'iy intellekt texnologiyalarining ommalashuvi insonlarning kundalik hayotini osonlashtirib, vaqtni tejashga yordam beradi. Avtomatlashtirilgan xizmatlar, masalan, sun'iy intellekt yordamida ishlovchi mijozlarga xizmat ko'rsatish tizimlari, onlayn ta'lim platformalari, va o'z-o'zini boshqaruvchi transport tizimlari jamiyatda katta ijtimoiy o'zgarishlarni yuzaga keltirmoqda.

Sun'iy intellekt texnologiyalari iqtisodiy o'sishga katta ta'sir ko'rsatmoqda. Ularning qo'llanilishi ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, xarajatlarni kamaytirish va yangi mahsulotlarni yaratishda muhim rol o'ynaydi. Sun'iy intellekt yordamida kompaniyalar ishlab chiqarish jarayonlarini yanada avtomatlashtirib, mahsulot sifatini oshirishlari mumkin.

Shuningdek, sun'iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi iqtisodiy nohaqliklarni kamaytirishga, iqtisodiy resurslardan samarali foydalanishga yordam beradi. Biroq, bu

texnologiyalarni joriy qilishda ayrim muammolar ham yuzaga kelmoqda, masalan, sun'iy intellektning ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalarida ishchilarning o'rnini bosishi. Sun'iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi bilan birga axloqiy muammolar ham yuzaga kelmoqda.

Masalan, sun'iy intellekt tizimlarining qarorlar qabul qilishda qanday axloqiy prinsiplar asosida ishlashini aniqlash zarur. Ba'zi hollarda, sun'iy intellekt texnologiyalari noto'g'ri qarorlar qabul qilishga olib kelishi mumkin. Bu, o'z navbatida, inson huquqlari va erkinliklariga tahdid soladi. Shu bilan birga, sun'iy intellektning rivojlanishi axborot xavfsizligi masalalarini ham keltirib chiqaradi. Sun'iy intellekt tizimlari tomonidan to'plangan ma'lumotlar ehtimoliy ravishda xavfli holatlarga olib kelishi mumkin, bu esa shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligiga tahdid soladi.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, sun'iy intellekt texnologiyalari jamiyatga katta ta'sir ko'rsatmoqda. Ular ijtimoiy, iqtisodiy va axloqiy jihatdan o'zgarishlarni keltirib chiqarmoqda. Biroq, bu texnologiyalarni joriy qilishda ehtiyotkorlik va me'yoriy nazorat zarur. Sun'iy intellektning ijobiy ta'sirlarini maksimal darajada oshirish va uning salbiy ta'sirlarini kamaytirish uchun innovatsiyalarni va axloqiy qadriyatlarni hisobga olish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar/Используемая литература/References:

1. Turing, A. Computing Machinery and Intelligence. (1950). *Mind*, 59 (236), 433-460.
2. Russell, S., & Norvig, Artificial Intelligence: A Modern Approach (4th ed.) Pearson. (2020).
3. Tegmark, M. Life 3.0: Being Human in the Age of Artificial Intelligence. Penguin Books. (2017).
4. Masharipova Mashhura Baxtiyor qizi. «2024-yilda sun'iy intellekt: hozirgi davrda texnologiyalar rivoji». *Лучшие интеллектуальные исследования*, 2024, jild 32, №2, betlar 239-243.
5. Mamatqulov Mirvoxid Mirzoxid o'g'li. «Sun'iy intellekt va uning jamiyatga ta'siri.» *Ilmiy xabarlar*, 2024, jild 2, №8.
6. Urinova Mukaddas Valisherovna. «Sun'iy intellekt tizimlarining salbiy oqibatlari va uni oldini olish.» *Образование наука и инновационные идеи в мире*, 2023, jild 22, №8, betlar 157-160.
7. Usmonbekova E'zoza, D. Mirzaakbarov. «Jamiyatda sun'iy intellektning bugungi kundagi imkoniyatlari.» *Образование наука и инновационные идеи в мире*, 2023, jild 34, №5, betlar 94-97.
8. Umarali Qodirov, Jamshid Qarshiyev. «Ta'lim sifatini oshirishda sun'iy intellekt tizimlaridan foydalanishning o'ziga xos jihatlari.» *TISU ilmiy tadqiqotlari xabarnomasi*, 2023, jild 1, №1, betlar 196-201.